

Stanisław Grzegórzko

absolwent seminarium doktoranckiego nauk prawnych na Wydziale Prawa i Administracji Uczelni Łazarskiego w Warszawie
(ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9443-5157>)

Hanna Nowicka

absolwentka seminarium doktoranckiego nauk prawnych, studentka na Akademii Humanitas w Sosnowcu
(ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-6420-4267>)

Udział w autorstwie tekstu:

Stanisław Grzegórzko – 50%

Hanna Nowicka – 50%

Prokurent – pełnomocnik czy nie pełnomocnik?

Słowa kluczowe: prokurent, uchwała, należyte umocowanie, przedsiębiorstwo, spółka

Na temat prokury napisano już wiele artykułów i monografii, a mimo to wciąż pozostaje niedosyt. Również ten artykuł jest poświęcony instytucji prokury, a precyzyjniej rzecz ujmując, ma na celu przedstawić problemy i zagrożenia, z jakimi borykają się organy sądowe podejmujące czynności zmierzające do zweryfikowania należytego umocowania prokurenta, który nie został ujawniony w rejestrze. Ma również zwrócić uwagę na niepewność i negatywne konsekwencje, jakie powstają w przypadku reprezentowania w postępowaniu sądowym strony przez prokurenta nieujawnionego w Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej albo w rejestrze przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego lub gdy taki prokurent udzielił dalszego pełnomocnictwa procesowego adwokatowi, radcy prawnemu do reprezentowania przedsiębiorcy w postępowaniu sądowym. Zdaniem autorów artykuł ten może przyczynić się do dalszych dyskusji nad zasadnością wprowadzonych 1.10.2018 r. ograniczeń podmiotowych wobec prokurentów osób prawnych.

I. Wprowadzenie

Spoglądając z szerokiej perspektywy na instytucję prokury, można powiedzieć, że jest to szczególnie rodzaj pełnomocnictwa, o najszerzym zakresie umocowania przewidzianym w prawie polskim, niegdyś nazywanego także „pełnomocnictwem handlowym”¹. Powołanie prokurenta uprawnia go do występowania we wszelkich stosunkach prawnych związanych z prowadzeniem przedsiębiorstwa, polegających na ujawnianiu woli mocodawcy na zewnątrz, a zatem nie tylko materialnoprawnych, lecz także procesowych, z pewnymi wyłączeniami, o których mowa w art. 109³ Kodeksu cywilnego². Prokurent może więc rozporządzać majątkiem przedsiębiorcy, który go powołał, oraz reprezentować go przed organami państwa, w tym także sądami. Prokura jest instytucją ułatwiającą przedsiębiorcy prowadzenie przez niego zarządu

przedsiębiorstwem³, stąd też tak szeroki zakres umocowania prokurenta. Istotnym ograniczeniem jest dopuszczalność udzielenia prokury pod względem podmiotowym jedynie przez przedsiębiorców⁴ podlegających wpisowi do rejestru, do grona których zalicza się również spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w organizacji⁵.

Prokura różni się w wielu aspektach od zwykłego pełnomocnictwa. Główną różnicą jest to, że prokury nie można ograniczyć ze skutkiem wobec osób trzecich oraz

1 P. Nazaruk [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz aktualizowany*, red. J. Ciszewski, P. Nazaruk, LEX 2023, art. 109¹, nt 1; P. Widerski, *Pełnomocnictwo w prawie polskim*, Warszawa 2018, s. 91.

2 Ustawa z 23.04.1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. z 2024 r. poz. 1061 ze zm.) – dalej k.c.

3 M. Glicz [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz aktualizowany*, red. M. Balwicka-Szczyrba, A. Sylwestrzak, LEX 2023, art. 109¹, nt 1; uchwała SN z 21.07.2006 r., III CZP 45/06, LEX nr 188833, z glosą R. Adamusa, *Prokura a upadłość z możliwością zawarcia układu z zarządą własnym* – glosa – III CZP 45/06, „Monitor Prawniczy” 2007/15.

4 Przedsiębiorcą w rozumieniu art. 43¹ k.c. jest osoba fizyczna, osoba prawna i jednostka organizacyjna niemająca osobowości prawnej, o której mowa w art. 33¹ § 1 k.c., prowadząca we własnym imieniu działalność gospodarczą lub zawodową.

5 Tak m.in. M. Chomiuk [w:] *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, red. Z. Jara, Warszawa 2020, s. 609; K. Kopaczyńska-Pieczniak [w:] *Kodeks spółek handlowych*, t. 2, *Komentarz art. 151–300*, red. A. Kidyba, Warszawa 2018, s. 80. Choć zauważa się również stanowiska przeciwne: A. Kidyba, *Prawo handlowe*, Warszawa 2018, s. 163; M. Król-Gajewska, A. Wyrzykowska, *Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością. Zagadnienia praktyczne*, Warszawa 2014, s. 71; M. Borkowski, *Reprezentacja spółki z ograniczoną odpowiedzialnością*, Warszawa 2009, s. 132; M. Litwińska-Warner, *Kodeks spółek handlowych*, Warszawa 2007, s. 468; wyrok WSA w Gliwicach z 16.12.2010 r., I SA/Gl 1095/10, LEX nr 1605719.

że jest pełnomocnictwem jawnym. Zasada szybkości i bezpieczeństwa obrotu gospodarczego wymaga, aby zakres prokury pozostawał niezmienny i odpowiadał określonemu ustawowo modelowi zakresu umocowania, tak aby nie było konieczne weryfikowanie takiego umocowania przy każdej czynności prawnej dokonywanej przez prokurenta w imieniu przedsiębiorcy⁶. Czy rzeczywiście tak jest, że w sytuacji występowania w postępowaniu sądowym podmiotu, który jest reprezentowany przez prokurenta, nie mam potrzeby weryfikowania jego umocowania? W tym artykule postaramy się udzielić odpowiedzi na to pytanie.

2. Tryb ustanowienia prokury

Tryb ustanowienia prokury jest uzależniony od tego, w jakiej formie prowadzi działalność przedsiębiorca chcący udzielić prokury. Można to ogólnie zobrazować na przykładzie przedsiębiorcy będącego osobą fizyczną udzielającego prokury, co odbywa się zasadniczo w taki sposób jak udzielenie pełnomocnictw. Oznacza to, że osoba prowadząca jednoosobową działalność gospodarczą wpisaną do CEIDG udziela na piśmie prokury (art. 109² § 1 k.c.), składając oświadczenie woli, w którym wskazuje z imienia i nazwiska osobę prokurenta. W dokumencie ustanowienia prokury postuluje się również wskazać dane pozwalające na identyfikację osoby prokurenta w sposób niebudzący wątpliwości, np. przez zamieszczenie numeru PESEL.

W przypadku osób prawnych i spółek osobowych powołanie prokurenta przybiera wymiar dwuetapowy. Pierwotnie organ uprawniony podejmuje decyzję o ustanowieniu prokury. W przypadku spółek osobowych następuje to przy zgodzie wszystkich wspólników (art. 41 § 1 Kodeksu spółek handlowych⁷) i odpowiednio zgodzie wszystkich członków zarządu w przypadku spółek kapitałowych (art. 208 § 6, art. 371 § 1 i art. 300⁶⁴ § 2 k.s.h.). Brak jednomyślności w organach udzielających prokury powoduje, że prokura nie zostanie ustanowiona.

W doktrynie dokonuje się rozróżnienia udzielenia prokury od jej ustanowienia, co ma znaczenie nie tylko u osób prawnych, lecz także jednostek organizacyjnych niemających osobowości prawnej, o których mowa w art. 33¹ k.c. Przyjmuje się, że ustanowienie prokury to czynność o charakterze *stricto* wewnętrznym danego przedsiębiorcy. Podjęta przez osoby uprawnione do prowadzenia spraw przedsiębiorstwa i polegająca na upoważnieniu osób reprezentujących mocodawcę do udzielenia prokury. Natomiast udzielenie prokury należy do czynności zewnętrznych związanych z reprezentacją

mocodawcy i polega na złożeniu oświadczenia woli o umocowaniu określonej osoby do działania w charakterze prokurenta⁸.

Zatem ustanowienie prokury jest czynnością poprzedzającą udzielenie prokury, co następuje na podstawie uchwały wspólników (w przypadku spółek osobowych) lub uchwały zarządu (w przypadku spółek kapitałowych). Natomiast do udzielenia prokury – czynność finalna – niezbędne jest złożenie oświadczenia woli, które wywołuje skutek na zewnątrz. W obu przypadkach, pomimo odrębnych sformułowań (ustanowienie, powołanie), chodzi o decyzję wspólników albo członków zarządu co do ustanowienia (powołania) prokurenta⁹.

Zgodnie z art. 109⁸ § 1 k.c. udzielenie i wygaśnięcie prokury przedsiębiorca powinien zgłosić do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej albo rejestru przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego. Należy zauważyć, że ustawodawca jedynie postuluje, aby przedsiębiorca, udzielając prokury, zgłosił ten fakt do odpowiedniego rejestru. Obowiązek ten dotyczy także wykreślenia prokury z rejestru. Nieporozumieniem jest twierdzenie, że jest to obowiązek konieczny¹⁰, zwłaszcza że z nałożeniem obowiązku nie wprowadzono zasadniczo żadnych negatywnie doniosłych sankcji¹¹ dla podmiotu, na którym spoczywa taki obowiązek, a co najważniejsze – brak wpisu prokury do rejestru pozostaje irrelevantny dla bytu prokury i skuteczności podejmowanych przez prokurenta czynności.

Nie znajduje się jakichkolwiek podstaw do twierdzenia, że jedynym dowodem legitymującym osobę prokurenta w postępowaniu sądowym jest odpis lub wyciąg z rejestru przedsiębiorców. Nie ma bowiem żadnych przeszkód, aby osoba występująca przed sądem jako prokurent wykazała swoje umocowanie, okazując oryginał lub poświadczony odpis oświadczenia mocodawcy o udzieleniu prokury¹².

Nie można tracić z pola widzenia faktu, że wpis prokury do rejestru przedsiębiorstw KRS ma jedynie charakter deklaratoryjny, a nie konstytutywny¹³. Prokura jest ważna, mimo że nie została wpisana do rejestru sądowego. Co więcej, ustawa z 6.03.2018 r. o Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej i Punkcie Informacji dla Przedsiębiorcy¹⁴ nie wprowadza żadnej sankcji za nieujawnienie udzielonej prokury w CEIDG, a przecież nie można znaleźć logicznego uzasadnienia dla nakładania na przedsiębiorców podlegających wpisowi

8 M. Pilich [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, t. 1, cz. 2, Część ogólna (art. 56–125), red. J. Gudowski, Warszawa 2021, s. 865; J. Grykiel, *Udzielenie prokury członkowi organu reprezentacji mocodawcy*, „Glosa” 2007/5, s. 106; J. Grykiel, *Charakter prawny udzielenia prokury*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 2005/2, s. 84.

9 P. Pinior [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, t. 1, Część ogólna (art. 1–125), red. M. Habdas, M. Fras, Warszawa 2018, s. 896.

10 Wyrok NSA z 28.09.2016 r., I GSK 335/16, LEX nr 2167232.

11 Poza czysto teoretyczną możliwością wszczęcia postępowania przymuszającego wobec organów osób prawnych do ujawnienia w KRS faktu powołania prokury.

12 J. Grykiel, *Skutki wpisu prokury do rejestru przedsiębiorców*, „Studia Prawnicze” 2007/4, s. 19–42.

13 M. Gil [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. M. Balwicka-Szczyrba, A. Sylwestrzak, Warszawa 2024, s. 356; M. Pilich [w:] *Kodeks...*, s. 867; L. Moskwa, *Udzielanie prokury przez przedsiębiorców będących osobami fizycznymi*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2019/8, s. 10; P. Pinior [w:] *Kodeks...*, s. 895; wyrok SN z 29.11.2007 r., III CSK 169/07, LEX nr 471369; postanowienie NSA z 28.06.2022 r. I FZ 78/22, LEX nr 3395674.

14 Dz.U. z 2022 r. poz. 541 ze zm.

6 M. Glicz [w:] *Kodeks...*, art. 109¹ k.c., nt 2.

7 Ustawa z 15.09.2000 r. – Kodeks spółek handlowych (Dz.U. z 2024 r. poz. 18 ze zm.) – dalej k.s.h.

do rejestru KRS sankcji (choćby czysto teoretycznie) w postaci wszczęcia postępowania przymuszającego, a przedsiębiorców – osoby fizyczne prowadzące jednoosobową działalność gospodarczą podlegających wpisowi do CEIDG zwalniać od możliwości poniesienia negatywnych konsekwencji niezgłoszenia prokury do rejestru.

W kontekście omawianego problemu badawczego należy wyrazić zapatrywanie, że ujawnienie prokury w odpowiednim rejestrze ma swoje uzasadnienie i podyktowane jest co najmniej kilkoma powodami. Pierwszym powodem jest domniemanie, jakie wiąże się z ważnością udzielenia prokury, wynikające z art. 17 ust. 1 ustawy z 20.08.1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym¹⁵. Drugim jest to, że prokurent uzyskuje możliwość skutecznego wylegitymowania się odpisem lub wyciągiem z rejestru sądowego bez potrzeby każdorazowego okazywania dokumentu stwierdzającego jego umocowanie jako prokurenta. Dotyczy to zarówno udziału prokurenta w obrocie gospodarczym, jak i w postępowaniu przed sądem. Prokurent powinien bowiem przy pierwszej czynności procesowej dołączyć do akt sprawy odpis lub wyciąg z rejestru sądowego, który zastępuje wymagane od pełnomocnika zgodnie z art. 89 § 1 Kodeksu postępowania cywilnego¹⁶ pełnomocnictwo procesowe¹⁷ i ułatwia weryfikację należytego umocowania prokurenta.

3. Sposoby weryfikacji umocowania prokurenta

Skoro z jednej strony nakłada się obowiązek zgłoszenia do właściwego rejestru przedsiębiorców udzielenie i wygaśnięcie prokury (art. 109⁸ § 1 k.c.), a z drugiej ustawodawca zezwala na niezastosowanie się do tej normy prawnej, przyjmując, że prokura jest ważna, mimo że nie została wpisana do rejestru, to z góry można zakładać, że taka regulacja będzie stwarzać problemy. Takie też powstają przy próbie weryfikacji przez sąd w pierwszej kolejności należytego umocowania osoby podającej się za prokurenta, a następnie zbadania, czy taka osoba, z uwagi na to, że powołuje się na udzielenie prokury, która nie została ujawniona we właściwym rejestrze, może podejmować skuteczne działania w imieniu reprezentowanego podmiotu. Te rozważania zostaną przeprowadzone w układzie porównawczym ze względu na podmioty udzielające prokury.

W pierwszym układzie podmiotem udzielającym prokury jest osoba fizyczna prowadząca jednoosobową działalność gospodarczą wpisana do CEIDG, która nie zrealizowała obowiązku ujawnienia faktu ustanowienia prokury w rejestrze. W tym przypadku należy skupić uwagę na sposobie weryfikacji należytego umocowania

powołanego prokurenta, który nie został ujawniony w rejestrze. Pamiętając ogólną regułę postępowania cywilnego wyrażoną w art. 89 § 1 *in principio* k.p.c., która stanowi, że pełnomocnik jest obowiązany przy pierwszej czynności procesowej dołączyć do akt sprawy pełnomocnictwo z podpisem mocodawcy lub uwierzytelniony odpis pełnomocnictwa wraz z odpisem dla strony przeciwnej. Zatem prokurent *per exemplum*, wnosząc pozew, powinien do niego dołączyć dokument stwierdzający udzielenie mu prokury, z którego treści wynika, w jakim charakterze występuje. Dokument, o którym mowa, powinien dla swej ważności zawierać podpis mocodawcy. Prokurent powinien także dołączyć odpis umocowania dla strony przeciwnej. Dopuszczalne jest złożenie uwierzytelnionej kopii takiego dokumentu, a nawet fotokopii¹⁸. Z tym jednak zastrzeżeniem, że prokurent nie ma uprawnień do samodzielnego poświadczenia kopii dokumentu udzielonej mu prokury. Jeżeli więc nie chce dołączyć do akt oryginału dokumentu, to musi skorzystać z pomocy np. notariusza w celu pozyskania uwierzytelnionej kopii tego dokumentu.

Sądowa weryfikacja należytego umocowania polega na zbadaniu przez sąd, czy osoba prokurenta została w sposób właściwy powołana do pełnienia tej funkcji. Polega to głównie na porównaniu podpisu widniejącego na dokumencie prokury oraz danych takich jak nazwa firmy, NIP, dane adresowe, z danymi przedsiębiorcy ujawnionymi w CEIDG. Jeżeli są one tożsame, a sam dokument prokury (uwierzytelniona kopia) nie budzi wątpliwości¹⁹, sąd przyjmuje, że prokurent jest właściwie umocowany do reprezentowania przedsiębiorcy. W orzecznictwie zajęto stanowisko, że kontroli, czy pełnomocnik (prokurent) został należyście umocowany, dokonuje się w ramach badania zachowania wymagań formalnych pisma procesowego²⁰. W przypadku wątpliwości na podstawie art. 130 § 1 k.p.c. sąd wzywa stronę do uzupełnienia braku pisma, wskazując, na czym te braki polegają. Proces weryfikacji umocowania prokurenta w przypadku osób fizycznych prowadzących przedsiębiorstwo nie nasuwa większych problemów, które jednak pojawiają się w przypadku osób prawnych.

W przypadku osób prawnych podlegających wpisowi do rejestru przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego sytuacja weryfikacji umocowania prokurenta nieujawnionego w rejestrze, który podejmuje czynności procesowe w imieniu przedsiębiorcy, np. wnoszącego pozew, wzbudza wiele wątpliwości, które mają niebagatelne znaczenia nie tylko dla samego wymiaru sprawiedliwości, lecz także, a może nawet przede wszystkim, dla stron postępowania.

Zatem – uwzględniając już przywołaną powyżej ogólną zasadę – prokurent, wnosząc pozew, powinien do niego dołączyć pełnomocnictwo, którym jest np. uchwała zarządu spółki z o.o. o udzieleniu prokury. Uchwała dla swej skuteczności musi zawierać podpis osoby lub osób (w przypadku zarządu kolegiałnego) uprawnionych do reprezentowania danej osoby prawnej,

¹⁵ Dz.U. z 2024 r. poz. 979 ze zm.

¹⁶ Ustawa z 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2024 r. poz. 1568 ze zm.) – dalej k.p.c.

¹⁷ Wyrok SN z 20.10.2005 r., II CK 120/05, LEX nr 167116.

¹⁸ Postanowienie SN z 9.01.2012 r., II UZ 48/11, LEX nr 1163339.

¹⁹ Wątpliwości takie mogą dotyczyć autentyczności podpisu na dokumencie.

²⁰ Uchwała SN z 27.11.2003 r., III CZP 74/03, LEX nr 81625.

zgodnie ze sposobem reprezentacji ujawnionym w rejestrze przedsiębiorców Krajowego Rejestru Sądowego wraz z odpisem dla strony przeciwnej.

W takim przypadku sąd również zobligowany jest przeprowadzić badanie, czy strona występująca przy pomocy prokurenta jest w należyty sposób reprezentowana, podobnie jak w przypadku osób fizycznych prowadzących jednoosobową działalność gospodarczą. Czyniąc temu zadość, sąd porównuje, czy podpis osoby lub osób widniejących na uchwale zarządu pokrywa się z danymi osobowymi ujawnionymi w Krajowym Rejestrze Sądowym, tzn. czy dane personalne osób (imię i nazwisko) ujawnione w rejestrze odpowiadają tym z przedłożonej uchwały oraz czy pozostałe dane takie jak nazwa firmy, adres, NIP, KRS są zgodne. Jeżeli przedłożony dokument uchwały nie budzi wątpliwości w oczach sądu, można sądzić, że prokurent poprawnie wykazał swoje umocowanie do występowania w roli prokurenta. Tak było do chwili wprowadzenia przez ustawodawcę ograniczeń dla podmiotów mogących występować w roli prokurenta osób prawnych.

Obecnie, po wprowadzeniu obostrzeń w art. 18 § 2 k.s.h. przez art. 17 pkt 2 lit. a ustawy z 26.01.2018 r. o zmianie ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym oraz niektórych innych ustaw²¹ takie działanie sądu nie jest wystarczające, ponieważ zgodnie z art. 18 § 2 k.s.h., osoba, która „została skazana prawomocnym wyrokiem za przestępstwo określone w art. 587–587², art. 590 i art. 591 ustawy oraz art. 228–231 i rozdziałach XXXIII–XXXVII ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny [...]” nie może być prokurentem. Co oznacza, że w przypadku skazania za jedno z tych przestępstw osoba traci cechę niezbędną do bycia prokurentem.

W przypadku nieujawnienia prokurenta w rejestrze, część sądów podejmuje dodatkowe czynności zmierzające do zbadania, czy osoba podająca się za prokurenta może pełnić tę funkcję, aby na późniejszym etapie ustrzec się zarzutu nieważności postępowania. Te dodatkowe czynności ograniczają się zasadniczo do wezwania prokurenta do złożenia „zaświadczenia o niekaralności”. Ma ono uzasadnione podstawy, zwłaszcza gdy uchwała o powołaniu do pełnienia funkcji prokurenta została podjęta stosunkowo niedawno (od chwili złożenia pozwu).

Wówczas powołanie prokurenta mogło jeszcze nie zostać ujawnione w KRS, gdyż każda taka czynność wymaga złożenia wniosku, wydania orzeczenia i trwa kilka dni, a nawet miesięcy. Takie wezwanie znajduje uzasadnienie, ponieważ sąd musi mieć pewność, że osoba podająca się za prokurenta może pełnić tę funkcję. Złożenie informacji z Krajowego Rejestru Karnego o osobie prokurenta, z której wynika, że osoba nie jest osobą karaną za przestępstwo wymienione w art. 18 § 2 k.s.h., zasadniczo rozwiewa wątpliwości i sąd dopuszcza taką osobę do udziału w postępowaniu w charakterze prokurenta. Jednakże te czynności weryfikacyjne podejmowane przez sąd, o ile ze wszech miar potrzebne, o tyle nie

są wystarczające do ustalenia ze stuprocentową pewnością, że dana osoba może być prokurentem.

W praktyce występują sytuacje, które powodują niepewność co do osoby prokurenta, gdy ten nie został ujawniony w Krajowym Rejestrze Sądowym. Jedną z nich jest sytuacja, gdy uchwała o powołaniu prokurenta została podjęta np. ponad dwa lata przed dniem dokonania przez prokurenta czynności wniesienia pozwu, który domaga się dopuszczenia do udziału w postępowaniu. W takim przypadku błędna jest praktyka sądów, które wzywają – podobnie jak w powyżej powołanym przykładzie – do przedłożenia „zaświadczenia o niekaralności” prokurenta nieujawnionego w Krajowym Rejestrze Sądowym²². Zasadność takiego procedowania należy podać pod wątpliwość głównie z tego powodu, że uczynienie takiemu wezwaniu zadość nie daje pewności, że dana osoba może występować w określonej roli.

Można to uzasadnić tym, że „zaświadczenie o niekaralności” zawiera informację o danej osobie na dzień składania zapytania. Oznacza to, że informacja o osobie prokurenta nie zawiera treści o jego karalności w przeszłości (np. na dzień udzielenia prokury), lecz dostarcza jedynie informacji o niekaralności na dzień składania zapytania. Aktualna informacja o osobie prokurenta z Krajowego Rejestru Karnego nie daje całkowitego obrazu karalności takiej osoby, począwszy od chwili udzielenia jej prokury aż do chwili złożenia informacji. Wręcz przeciwnie, może ona dawać zniekształcony obraz, albowiem osoba, której udzielono prokury, wskutek np. zatarcia skazania zgodnie z art. 14 ust. 1 ustawy z 24.05.2000 r. o Krajowym Rejestrze Karnym²³ może w chwili składania informacji legitymować się dokumentem, z treści którego wynika, że jest osobą niekaraną i jako taka może występować w roli prokurenta.

Spoglądając na przedstawianą sytuację z tej perspektywy, uzyskana informacja z Krajowego Rejestru Karnego na temat karalności osoby podającej się za prokurenta nie gwarantuje, że osoba legitymująca się uchwałą o powołaniu do pełnienia funkcji prokurenta może w tej roli występować.

Sąd prowadzący postępowanie oraz prokurent nie dysponują narzędziami pozwalającymi na uzyskanie informacji o karalności osoby występującej w charakterze prokurenta w przeszłości, w pewnym okresie, jeśli takie skazanie zostało wykreślone z Krajowego Rejestru Karnego.

Nawet jeżeli prokurent taką informację posiada (poyskując cyklicznie informację z Krajowego Rejestru Karnego), to nie ma on żadnego interesu, aby przedkładać ją sądowi, a sąd nie ma podstaw do wezwania prokurenta do wykonania obowiązków niemożliwych do zrealizowania, takich jak np. przedłożenie informacji z Krajowego Rejestru Karnego o swej niekaralności za cały okres od chwili udzielenia prokury do dnia wezwania.

²² Zarządzenie SR dla Krakowa-Śródmieścia w Krakowie z 8.12.2023 r., V GNC 5325/23, niepubl.

²³ Dz.U. z 2024 r. poz. 276 ze zm.

Tylko wykazanie, że osoba prokurenta od chwili powołania do chwili złożenia przykładowego pozwu jest osobą niekaraną za przestępstwo wymienione w art. 18 § 2 *in fine* k.s.h., daje stuprocentową pewność, że taka osoba mogła i może nadal być prokurentem, ponieważ możliwość bycia prokurentem musi trwać przez cały czas, a nie tylko istnieć w chwili udzielenia pełnomocnictwa²⁴ czy wezwania sądu do przedłożenia „zaświadczenia o niekaralności”. Skazanie w tym okresie osoby prokurenta za przestępstwo wymienione w art. 18 § 2 *in fine* k.s.h. skutkuje tym, że udzielona prokura wygasa i na nowo nie odżywa po zatarciu skazania.

Niemożliwość uzyskania informacji o karalności prokurenta od chwili jego powołania do chwili dopuszczenia do udziału w postępowaniu sądowym powoduje, że sąd nie może jednoznacznie ustalić, czy osoba prokurenta może w takiej roli występować.

Inną rzeczą jest, że czynności sądu zmierzające do weryfikacji w sposób omówiony powyżej należą do rzadkości. Trzeba bowiem pamiętać, że uchwała o udzieleniu prokury osobie, która nim być nie może, jest od samego początku nieważna (art. 58 § 1 *in principio* w zw. z art. 2 i art. 18 § 1 k.s.h.) i nie ma potrzeby jej zaskarżania²⁵. Odmienny pogląd w tym zakresie został wyrażony na kanwie „niekaralności członka zarządu” przez Wojewódzki Sąd Administracyjny w Kielcach, który uznał, że uchwały podjętej wbrew zakazowi z art. 18 § 2 k.s.h. (powołano do pełnienia funkcji członka zarządu osobę prawomocnie skazaną za przestępstwo oszustwa) nie można uznać za nieważną, jeżeli nie wytoczono przeciwko niej powództwa, o którym mowa w art. 252 § 1 k.s.h. Bez wyroku unieważniającego uchwałę nie można twierdzić, że dana osoba nie pełniła funkcji członka zarządu²⁶. Ten pogląd słusznie został w doktrynie i judykaturze skrytykowany. Przyjęcie tej koncepcji prowadziłoby do wypaczenia *ratio legis*, jaki przyświecał ustawodawcy we wprowadzeniu tej regulacji, albowiem gdyby uchwały o udzieleniu prokury nikt nie zaskarżył, to takiej osobie przysługiwałoby prawo do występowania w charakterze prokurenta, a zakaz określony w art. 18 § 2 k.s.h. byłby czysto iluzoryczny.

Zatem złożenie informacji z Krajowego Rejestru Karnego o osobie prokurenta, z której wynika, że nie jest on osobą karaną po kilku latach od podjęcia uchwały o powołaniu, kiedy jej skazanie uległo zatarciu, nie konwaliduje nieskuteczności uchwały o powołaniu na prokurenta²⁷.

W tym wątku można pójść jeszcze dalej i postawić pytanie, czy tak powołany prokurent (wadliwie z uwagi na brak zdolności do bycia prokurentem) może udzielić skutecznie pełnomocnictwa adwokatowi, radcy prawnemu do występowania w procesie jako pełnomocnik przedsiębiorcy. Odpowiedź na tak postawione pytanie wydaje się

jednoznaczna i przecząca. Skoro prokurent sam nie może być prokurentem, to nie może również skutecznie udzielić dalszego pełnomocnictwa procesowego adwokatowi czy radcy prawnemu.

4. Skuteczność czynności podejmowanych przez prokurenta

Niemożliwość jednoznacznego stwierdzenia przez sąd, czy dana osoba legitymująca się uchwałą powołującą ją do pełnienia funkcji prokurenta może skutecznie podejmować czynności za danego przedsiębiorcę, powoduje, że następuje skutek odmienny do tego, który zakładał ustawodawca, wprowadzając pierwotnie – głównie wobec członków organów osoby prawnej – zakaz zasiadania w organach osób prawnych osobom skazanym prawomocnym wyrokiem z uwagi na zwiększenie bezpieczeństwa obrotu gospodarczego²⁸, rozciągając następnie spełnienie tego wymogu także na prokurentów. Sytuacja niepozwalająca na jednoznaczne usunięcie wątpliwości sądu co do osoby prokurenta prowadzi do poważnych perturbacji i niepewności co do trwałości wydanego orzeczenia w takich okolicznościach.

Wydanie wyroku po przeprowadzeniu przewodu sądowego, w którym brał udział prokurent skazany prawomocnym wyrokiem, sprawia, że byt takiego orzeczenia jest zagrożony. Takie postępowanie jest dotknięte sankcją nieważności²⁹ i w przypadku wywiedzenia od niego środka odwoławczego będzie skutkować uchyleniem orzeczenia wydanego z naruszeniem procedury cywilnej i zniesieniem postępowania od chwili, w której brała w nim udział osoba podająca się za prokurenta.

Przyjmuje się również, że nie tylko sam udział osoby prokurenta w toku postępowania sądowego, która nim być nie mogła, skutkuje nieważnością postępowania. Taki skutek odniesie również udzielenie pełnomocnictwa przez prokurenta radcy prawnemu, adwokatowi. Jest ono traktowane jako udzielone przez osobę nieuprawnioną, i jako takie jest nieskuteczne i prowadzi do nieważności postępowania, w którym brała udział taka osoba³⁰.

W sytuacji gdy osoba podająca się za pełnomocnika procesowego strony i dołączająca dokument w postaci pełnomocnictwa nie posiada przymiotu pełnomocnika, gdyż nie odpowiada kryteriom określonym przez ustawodawcę, nie ma podstaw do zakwalifikowania tego braku jako braku formalnego. W istocie bowiem jest to brak o charakterze przesłanki procesowej, a więc stanowiący

²⁴ Postanowienie SN z 24.10.2019 r., V CZ 73/19, LEX nr 2782621.

²⁵ Zob. A. Nowacki, *Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością*, t. 1, Komentarz. Art. 151–226 KSH, Warszawa 2018, s. 1068.

²⁶ Wyrok WSA w Kielcach z 23.10.2015 r., I SA/Ke 419/15, LEX nr 1917109; zob. także wyrok WSA w Gdańsku z 7.01.2016 r., I SA/Gd 432/15, LEX nr 1984762.

²⁷ Zob. A. Kidyba, *Kodeks spółek handlowych*, t. 1, Komentarz do art. 1–300¹³⁴, Warszawa 2023, s. 134; postanowienie SN z 30.09.2020 r., I UK 263/19, LEX nr 3068544.

²⁸ Wyrok WSA w Warszawie z 2.09.2021 r., III SA/Wa 2549/20, LEX nr 3258179.

²⁹ S. Grzegórkowski, *Reprezentacja spółki z o.o. w organizacji jako pokrzywdzonego w postępowaniu karnym*, „Palestra” 2024/2, s. 66.

³⁰ A. Olsz [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, red. P. Rylski, A. Olsz, Legalis 2023, art. 89, nb 30.2; M. Manowska [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. 1, Art. 1–477¹⁶, red. M. Manowska, Warszawa 2021, s. 330; postanowienie WSA w Gliwicach z 12.04.2018 r., I SA/Gl 170/18, LEX nr 2471855; wyrok SA w Katowicach z 25.04.2013 r., V ACa 600/12, LEX nr 13693387.

o bycie i ważności przeprowadzonego postępowania sądowego, a nie brak formalny pisma procesowego. Nienależyte umocowanie pełnomocnika zachodzi zarówno wtedy, gdy osoba działająca jako pełnomocnik nie legitymuje się pełnomocnictwem, jak i wówczas, gdy osobie takiej strona wprawdzie udzieliła pełnomocnictwa, ale nie może ona w danej sprawie być pełnomocnikiem, gdyż nie należy do kręgu osób, które według ustawy mogą nim być³¹.

Takie same skutki powstają, gdy pełnomocnictwo zostało udzielone przez członka zarządu osoby prawnej nieujawnionego w KRS, a skazanego prawomocnie za jedno z przestępstw wymienionych w art. 18 § 2 *in fine* k.s.h.³²

5. Wnioski *de lege ferenda*

Uwzględniając poczynione rozważania, należy stwierdzić, że w sytuacji występowania w postępowaniu sądowym podmiotu, który jest reprezentowany przez prokurenta nieujawnionego w rejestrze Krajowego Rejestru Sądowego, implikuje to każdorazowo potrzebę badania przez sąd należytego umocowania, a w szczególności zbadania, czy dana osoba może być prokurentem.

Trudno jest doszukać się powodów, dla których ustawodawca wprowadził dodatkowe wymagania wobec prokurentów, dokonując tym samym ich rozróżnienia ze względu na to, w jakiej formie prowadzi działalność ich mocodawca. To dodatkowe kryterium (niekaralność za określone typy przestępstw) budzi wątpliwości. W doktrynie słusznie zauważa się, że przesłanki legitymacji biernej w przypadku prokurentów są określane w art. 109² § 2 k.c., a nie w Kodeksie spółek handlowych³³. Dodanie prokurentów ustanowionych przez osoby podlegające wpisowi do Krajowego Rejestru Sądowego przez ustawodawcę do art. 18 § 2 k.s.h. rozbija spójność instytucji prokury, która jest dostępna dla wszystkich przedsiębiorców, bez względu na formę, w jakiej prowadzą działalność gospodarczą.

Nawet jeśli by przyjąć za uzasadnione argumenty ustawodawcy przemawiające za potrzebą wprowadzenia dodatkowych wymogów dla kandydatów na prokurenta, to nie można doszukać się żadnych powodów pozwalających na dokonanie rozróżnienia prokurenta osób prawnych od prokurenta innych przedsiębiorców i wprowadzać dla tych pierwszych dodatkowe kryterium w postaci niekaralności za określony typ przestępstw. Mając na uwadze cel, jaki przyświecał ustawodawcy we wprowadzeniu dodatkowego kryterium dla osób aspirujących do funkcji prokurenta, nasuwa się konstatacja, że wprowadzenie dodatkowych wymogów wobec prokurentów osób prawnych nie dość, że nie przyczynia się do osiągnięcia zamierzonego celu, to jeszcze zwiększa niepewność

obrotu prawnego ze względu na brak skutecznych narzędzi do weryfikowania, czy dana osoba prokurenta może nim być z uwagi na ograniczenia z art. 18 § 2 k.s.h. Nie można powiedzieć, że jest to zjawisko nagminne, ale także nie jest ono marginalne i jako takie powinno doczekać się stosownych regulacji w tym zakresie, co nie zmienia faktu, że obecny stan prawny wydaje się rodzić nieuzasadniony żadnymi głębszymi racjami chaos.

Zaproponować się godzi rozwiązanie tego problemu na etapie ustawowym – *de lege ferenda* zmianę art. 18 § 2 k.s.h. przez przywrócenie jego brzmienia do stanu sprzed 1.10.2018 r., albowiem obecny stan prawny wprowadza jeszcze większą niepewność obrotu gospodarczego, aniżeli dotychczas występował.

Za zmianą i ujednoliceniem tej regulacji przemawia również fakt, że w przypadku przedsiębiorców podlegających wpisowi do CEIDG ustawodawca nie przewiduje potrzeby zapewnienia pewności obrotu gospodarczego. Być może zakłada, że są to podmioty o mniejszych dochodach, co nie jest kryterium pozwalającym naszym zdaniem na wprowadzenie rozgraniczeń podmiotowych osób aspirujących do funkcji prokurenta w zależności od formy prowadzenia działalności gospodarczej przedsiębiorcy.

Strona postępowania sądowego, która nie będzie zadowolona z wydanego orzeczenia, mając świadomość nienależytego umocowania prokurenta, może skutecznie prowadzić do uchylenia wydanego orzeczenia i zniesienia w stosownym zakresie postępowania sądowego, a w przypadku prawomocności orzeczenia domagać się na tej podstawie wznowienia postępowania³⁴. Skutkuje to nie tylko potrzebą ponownego rozpoznania sprawy, co obciąża dodatkowo sądy, ale w niektórych sytuacjach, chociażby na gruncie Kodeksu postępowania karnego³⁵, gdzie osoba prokurenta reprezentuje np. pokrzywdzoną spółkę prawa handlowego, może doprowadzić do umorzenia postępowania (art. 17 § 1 pkt 9 k.p.k.), a w skrajnych przypadkach do uniknięcia odpowiedzialności sprawcy przestępstwa z uwagi na przedawnienie karalności (art. 17 § 1 pkt 6 k.p.k.)³⁶. Te wszystkie wątpliwości i negatywne skutki przemawiają za potrzebą zmiany art. 18 § 2 k.s.h. w zakresie, w jakim dotyczy prokurenta.

Bibliografia/References

- Adamus R., *Prokura a upadłość z możliwością zawarcia układu z zarządem własnym* – glosa – III CZP 45/06, „Monitor Prawniczy” 2007/15.
- Borkowski M., *Reprezentacja spółki z ograniczoną odpowiedzialnością*, Warszawa 2009.
- Chomiuk M. [w:] *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, red. Z. Jara, Warszawa 2020.
- Gil M. [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. M. Balwicka-Szczyrba, A. Sylwestrzak, Warszawa 2024.
- Glicz M. [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz aktualizowany*, red. M. Balwicka-Szczyrba, A. Sylwestrzak, LEX 2023.

31 Postanowienie WSA w Warszawie z 26.03.2007 r., V SA/Wa 966/07, LEX nr 1001421; wyrok SA w Warszawie z 7.02.2006 r., III AUa 912/05, LEX nr 179907.

32 Wyrok SN z 10.01.2008 r., IV CSK 356/07, LEX nr 369703; zob. wyrok SA w Gdańsku z 19.09.2014 r., I ACa 51/14, LEX nr 1526954; wyrok SA w Katowicach z 25.04.2013 r., V ACa 600/12; zob. A. Kidyba, *Kodeks...*, s. 852.

33 A. Kidyba, *Kodeks...*, s. 134.

34 Wyrok SN z 20.08.2001 r., I PKN 586/00, LEX nr 50013.

35 Ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz.U. z 2025 r. poz. 46 ze zm.) – dalej k.p.k.

36 S. Grzegórzko, *Reprezentacja...*, s. 66.

- Grykiel J., *Charakter prawny udzielenia prokury*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 2005/2.
- Grykiel J., *Skutki wpisu prokury do rejestru przedsiębiorców*, „Studia Prawnicze” 2007/4.
- Grykiel J., *Udzielenie prokury członkowi organu reprezentacji mocodawcy*, „Glosa” 2007/5.
- Grzegórzko S., *Reprezentacja spółki z o.o. w organizacji jako pokrzywdzonego w postępowaniu karnym*, „Palestra” 2024/2.
- Kidyba A., *Kodeks spółek handlowych*, t. 1, *Komentarz do art. 1–300*¹³⁴, Warszawa 2023.
- Kidyba A., *Prawo handlowe*, Warszawa 2018.
- Kopaczńska-Pieczniak K. [w:] *Kodeks spółek handlowych*, t. 2, *Komentarz art. 151–300*, red. A. Kidyba, Warszawa 2018.
- Król-Gajewska M., Wyrzykowska A., *Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością. Zagadnienia praktyczne*, Warszawa 2014.
- Litwińska-Warner M., *Kodeks spółek handlowych*, Warszawa 2007.
- Manowska M. [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. 1, *Art. 1–477*¹⁶, red. M. Manowska, Warszawa 2021.
- Moskwa L., *Udzielanie prokury przez przedsiębiorców będących osobami fizycznymi*, „Przegląd Prawa Handlowego” 2019/8.
- Nazaruk P. [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz aktualizowany*, red. J. Ciszewski, P. Nazaruk, LEX 2023.
- Nowacki A., *Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością*, t. 1, *Komentarz. Art. 151–226 KSH*, Warszawa 2018.
- Olaś A. [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, red. P. Ryłski, A. Olaś, Legalis 2023.
- Pazdan M. [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, red. K. Pietrzykowski, t. 1, Warszawa 2004.
- Pilich M. [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, t. 1, cz. 2, *Część ogólna (art. 56–125)*, red. J. Gudowski, Warszawa 2021.
- Piniór P. [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, t. 1, *Część ogólna (art. 1–125)*, red. M. Habdas, M. Fras, Warszawa 2018.
- Widerski P., *Pełnomocnictwo w prawie polskim*, Warszawa 2018.

Abstract

Stanisław Grzegórzko

PhD candidate in legal sciences at the Lazarski University
Faculty of Law and Administration, Warsaw, Poland
(ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9443-5157>)

Hanna Nowicka

PhD candidate in legal sciences at the Lazarski University
Faculty of Law and Administration, Warsaw, Poland;
a student at Humanitas University in Sosnowiec, Poland
(ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-6420-4267>)

Authors' contributions:

Stanisław Grzegórzko – 50%

Hanna Nowicka – 50%

Holder of a Commercial Power of Attorney: An Attorney or Not?

Keywords: holder of a commercial power of attorney (authorized signatory), resolution, proper authorization, enterprise, company

Many articles and monographs have already been written on the subject of commercial power of attorney, and yet not enough has been said. This article also discusses this legal institution, and more precisely, it aims to present the problems and threats faced by court procedural authorities when they take steps to verify the proper authorization of a holder of such a commercial power of attorney [authorized signatory, Polish: *prokurent*] who has not been disclosed in the relevant register. It also tries to point out the uncertainties and negative consequences that arise if a party to court proceedings is represented by an unauthorized signatory not disclosed in the Central Register and Information on Economic Activity or in the register of entrepreneurs of the National Court Register, or when such an authorized signatory grants further litigation power of attorney to a lawyer (advocate or attorney at law) to represent the entrepreneur in the court proceedings. We believe that this article will stimulate further discussions on the validity of the subject-related restrictions for authorized signatories of legal persons, introduced on 1 October 2018.

REKLAMA

LEX Informator Prawno-Gospodarczy

 Wolters Kluwer

To nowoczesny system biznesowej weryfikacji podmiotów i osób, który łączy informacje gospodarcze z różnych źródeł i ułatwia podejmowanie decyzji.

www.LEX.pl/ipg